Leefomgeving Doe-Het-Zelf: van probleem naar potentieel

Mensen leven langer, gezonder, beter opgeleid, grenzelozer verbonden en mondiger in meer welvaart. Toch sombert het, in ieder geval in de media. 'We' mopperen, individualiseren, discrimineren, sluiten buiten en voelen ons onveilig en niet gehoord. 'We' hadden het nog nooit zo goed, maar velen voelden zich nog nooit zo eenzaam. Het lijkt er niet eenvoudiger op geworden actief mee te doen aan de samenleving en de democratie. Dat lijkt de belangrijkste scheidslijn: die tussen mensen die wel regie kunnen houden en inmiddels meer dan 700.000 mensen die geen mogelijkheden zien hun leefsituatie te verbeteren. Want weten is nog geen doen.

Waarom laten we landgenoten vallen? Waarom zien we toenemende ongelijkheid en scheidslijnen? Waarom vertrouwen vier van elke tien Nederlanders hun medemens en zeven van de tien de media niet (CBS) en vertrouwt de overheid eerder regels dan burgers? Geld, denken velen. Politieke keuzes en neoliberale dominantie, zeggen voorvechters van sociale politiek. Individualisering? Angst voor verlies van controle? Hoe dan ook: Is het omdat de meerderheid dit wil? Wil jij dit?

Wij denken van niet. Wij zijn ervan overtuigd dat (de meerderheid van de) mensen nog altijd sociale wezens zijn en elkaar willen kunnen vertrouwen. Vertrouwen: daarop bouwen wij Leefomgeving Doe-Het-Zelf. Niet met regels in reactie op problemen, wel door proactief potentieel vrij te maken en dingen gedaan te krijgen. Vanuit de visie dat we over steeds meer informatie en organisatiekracht beschikken, maar dat die moeilijker is te bevatten waardoor het juist complexer is geworden betekenis te geven aan ons leven, dicht bij huis en zeker verder weg online. Daarom is het schijnbaar moeilijker geworden sociaal en politiek burgerschap vorm te geven.

Leefomgeving Doe-Het-Zelf maakt het makkelijker je leefomgeving en onze samenleving zelf mede vorm te geven, ondersteund door een sociaal transformatieplatform van verbindingslijnen. Een eigentijds, gratis en onafhankelijk hulpmiddel, het touwtje door de brievenbus 3.0. Voor alle 'bewoners', want in Leefomgevingen Doe-Het-Zelf zijn 'we' ploegen waarin iedereen telt omdat de slechtste tijd geldt.

Burgers, overheid en markt door de eeuwen heen

Historici en visionairs kijken met professionele afstand tot het hier en nu, om verder terug en vooruit te kijken en onderliggende lange termijn ontwikkelingen te ontdekken. In de hoop op enig begrip van vroeger en richting en voorstellingsvermogen hoe het verder zou kunnen. Leefomgeving Doe-Het-Zelf is de sociale samenhang van deze tijd die je ziet als je anders durft te leren kijken, door drie van die visies als lenzen op elkaar te leggen. Doordat ze vijf paradoxen van deze tijd (potentieel dat zich als probleem toont) zichtbaar maken, wordt duidelijk hoe mensen hun sociaal en politiek burgerschap kunnen versterken. Zoals twee keer eerder in de geschiedenis.

Het giftige geschenk

Futuroloog Peter van der Wel beschrijft het giftige geschenk: het schrift, de eerste informatietechnologie. Iedereen, ook het volk, kon kennis bewaren. Dat versterkte de machtspositie ten opzichte van koning Thamus, die dat levensgevaarlijk vond en het geschenk weigerde. Democratisering van kennis zou tot chaos leiden en de afbreuk doen aan de eerbied voor ouderen, goden en koningen. Thamus had visie, het schrift kwam er toch en de boekdrukkunst en vervolgens het internet lieten zien dat die visie klopte.

Onderheid en overdanen

Transitieprofessor Jan Rotmans laat zien dat die machtsverschuiving inmiddels alles doet kantelen: 'We leven niet in een tijdperk van verandering. We leven in een verandering van tijdperk. Van onderheid en overdaan.' Want, kort gezegd, bij een bepaalde mate van verschuiving slaat de balans ineens door. Centrale instituties hebben dan niet meer de macht om het veel te complexe systeem top-down te controleren en leren een nieuwe rol aan. Voorwaarden scheppen voor wat het volk, bottom-up, wil. Niet eens per vier jaar met één stem of af en toe in een referendum. Nee, vloeibaar: altijd en overal. We leren anders met elkaar omgaan: de leraar coacht de leerling die kennis van internet haalt, de arts begeleidt de patiënt die volgens google een bijzondere kwaal heeft. Bedrijven hadden de omwenteling als eerste door: die werken vraag gestuurd en inmiddels gepersonaliseerd. Traditionele gezagsdragers zoals politici, bankiers, journalisten weten het stiekem ook wel, maar niet hoe.

Hoe een rups vlinder wordt

Spreker en schrijver Jan Bommerez zoomt in op de volgende fase: hij beschrijft hoe mensen en hun organisaties transformeren. Hoe we met alle nieuwe informatie en verbindingen nieuw potentieel (en de vaak besproken onbenutte 95% creatieve hersencapaciteit) vrijmaken. Transformatie zoals hij beschrijft is anders kijken en vervolgens 'see, feel, do'. Niet proberen de feiten te veranderen (probleem) maar je nieuwe uitkomsten voorstellen (potentieel). Legt Rotmans uit waarom we in deze fase onzeker de grip op ons leven en de overheid (en markt) kwijt zijn en ons in de volgende decentraal, horizontaal en bottom-up tot elkaar zullen gaan verhouden. Bommerez maakt voelbaar hoe dat louter van binnenuit kan ontstaan. Door de behoefte aan grip (illusie) in een egosysteem juist los te laten en bedachte belemmeringen weg te nemen. In het vertrouwen dat in een open ecosysteem co-intelligentie zich toont in de verbindingen. Zoals de schoonheid van een symfonie niet uit de instrumenten komt, maar uit hun samenspel. Want zo werkt de natuur: hoe een rups vlinder wordt, de bouw van een termietenheuvel, een zwerm vogels.

Verwezenlijking

Is de onvrede in de samenleving een signaal van een kantelmoment in de evolutie? Mensen die tot meer dan ooit in staat zijn, maar zich beperkt voelen in het systeem? Mensen die stress ervaren omdat ze proberen de 'feiten' te veranderen door te protesteren en inspraak te eisen, of juist onverschillig worden? Mensen die zich laten opjagen om zichzelf te verwezenlijken binnen de competitieve systeemvereisten? Mensen met een missie, veelal sociaal, die worden weggezet als geïndividualiseerde materialisten? De helft van alle Nederlanders doet vrijwilligerswerk. Talloze mensen zijn actief in collectieven omdat ze zich een duurzame, eerlijke, mooiere wereld voorstellen. Met reden.

Derde golf collectieven

Dat onderzochten onder meer Dirk Holemans en Tine de Moor: gezamenlijk initiatieven van onderaf. Juist in deze tijd komen ze als paddenstoelen uit de grond en dat is geen toeval. Het is de derde golf in de geschiedenis en de derde keer dat dat gebeurt als de overheid zich terugtrekt en de markt faalt. Dan neemt het volk het heft in eigen hand. Ambachtslieden als timmermannen en metselaars in gilden, toen de markeconomie in de steden hun werk onder druk zette. Boeren bijvoorbeeld in coöperaties toen begin vorige eeuw liberalisering en privatisering hun markt verziekten. Toen ook werden de eerste vakbonden opgericht. En in onze decennia van verdere privatisering en afbouw van de verzorgingsstaat waarin prijs, groei en winst belangrijker lijken dan waarde, continuïteit, klimaat en eerlijk delen kennen we ze onder veel verschillende namen zoals broodfondsen, community's en burgerinitiatieven. De Moor noemt de golfbeweging een 'early warning system' voor crisis door disbalans tussen burger, overheid en markt.

Verschillen tussen de drie golven zijn er ook en die kunnen door technologische ontwikkelingen worden verklaard. Gilden hadden weinig organisatiekracht en bleven klein dus waren er veel. Coöperaties (Achmea, Rabo) waren in staat te fuseren tot wereldwijde machten (Friesland Campina met 17.000 boeren en ook de FNV met een miljoen leden) en dus minder in aantal. Met de huidige technische mogelijkheden kunnen eenvoudig veel collectieven ontstaan en verdwijnen als pop-up stores, in grote diversiteit (generatie, ideologie, politiek, culturele achtergrond), wat de kracht en kwaliteit ten goede komt. De verbindende deugden en doelen benutten de verschillen.

Vijf potentieel paradoxen

Als we kijken naar de evolutie van de mens in verhouding tot elkaar, de overheid en de markt, is vooral de vraag hoe die elk het nieuwe potentieel, ondersteund door ICT, benutten. Veel van de zorgen die mensen uiten (in de media) gaan daarover. Bedrijven benutten technologie als beste en groeien uit tot grenzeloze wereldmachten. Overheden proberen het bij te benen, maar lopen door aderverkalking vast in systemen die veel te complex zijn geworden en burgers zijn vooral consumenten van technologie.

De balans is zoek en de verandering van tijdperken, de chaos die voorafgaat aan transformatie, toont zich in minimaal 5 paradoxen. Burgers ervaren problemen doordat ze zich niet bewust zijn van het potentieel. Zijn ze dat wel, dan volgt de frustratie dat de omgeving (de overheid, 'het systeem') niet meewerkt. Als bedrijven hun gang kunnen blijven gaan en de overheid geen omgeving creëert waarin genoeg bewoners zich veilig voelen om zich verder te ontwikkelen en de balans te herstellen, moeten we het zelf doen. Van onderaf, van binnenuit, de paradoxen herkennen en potentieel benutten in plaats van problemen zien.

In essentie maakt ICT ons minder afhankelijk van tijd en plaats (**pornoficatie**) en verfijnt de afstemming tussen vraag en aanbod tot personalisatie (**versplintering**). Door de ontwikkeling van het web kunnen we bovendien beschikken over meer **informatie** (web 1.0), **organisatie**kracht (web 2.0) en zeggenschap (**betekenis**: web 3.0). And many things (vooral Artificial Intelligence en emoties) to come (web 4.0). Niet toevallig past de ontwikkeling van het web op de pyramide van Maslow: 1.0 - veiligheid (informatie) > 2.0 verbinding (sociaal) > 3.0 waardering (betekenis) > 4.0 zelfverwezenlijking (transcendentie).

Pornoficatie

Door ICT zijn we minder afhankelijk van tijd (versnelling en flexibilisering) en plaats (globalisering) maar we laten ons juist opjagen en van onszelf vervreemden (Joke Hermsen). De tijdwinst die ICT mogelijk maakte, geeft geen rust maar besteden we aan nog meer groei. De populariteit van social media toont de blijvende behoefte aan verbondenheid en 'gesprekken' (Annette Klarenbeek), maar dat gebeurt in toenemende mate digitaal waardoor de menselijke afstand (o.a. Marli Huijer en Hans Schnitzler) juist groter wordt en bedrijven zich overal in onze contacten opdringen (Douglas Rushkoff).

We praten minder met echte mensen die we kennen en meer met bedrijven, functionarissen, callcenters en computers. Het is de pornoficatie van de sociale samenhang: de kans dat je een buur op een smartphone via een (commerciële) dienst als Facebook of Peerby leert kennen is groter dan dat je de tijd neemt op straat 'hé hallo' te zeggen, terwijl dat van groot belang is voor onze mentale kracht en welzijn (Elke Geraerts). We raken onze smartphone, waarin we onze eigen netwerken met gelijkgestemden meedragen, 2600 keer per dag aan, stellen ons minder open voor 'anderen' en laten onze oren hangen naar de media. Dan associeer je een 'Marokkaan' met een enge 'framedeling' in plaats van met die altijd goedlachse Hassan uit je straat.

Zorgelijker: digitaal is – vergelijkbaar met de tabaksindustrie – ongezonder dan de markt ons doet geloven (Manfred Spitzer).

In deze hybride samenleving groeit al een nieuwe generatie op. Onze toekomst hangt af van het antwoord op de vraag welke moderne vormen van onderwijs (van Steve Jobs scholen tot bijvoorbeeld de Humanistische Schule in Fürth) kinderen van deze overgangstijd nodig hebben. Het is de vraag of eigentijds leren communiceren en de kracht van echte dialoog niet in het curriculum zouden moeten worden opgenomen zodat kinderen technologie benutten om vanuit hun eigen potentieel en belevingswereld zelf hun persoonlijkheid en burgerschap vormen (Marcel Roomans). Op hun eigen morele kompas zullen zij niet de profetie van de individualisering vervullen, maar menselijkheid en empathie weer ruimte geven. Daar begint vertrouwen.

Ofwel: minder afhankelijkheid van tijd en plaats vergroot de afstand tussen mensen

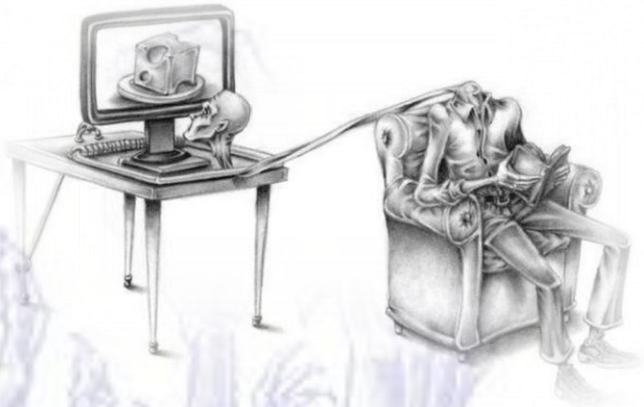

Versplintering

Door ICT kunnen we de afstemming tussen vraag en aanbod personaliseren, zowel in producten als in meningen en in verbindingen. In de markt werkt die personalisering prima, zolang we bereid zijn met onze privacy te betalen: we kopen voetbalschoenen en frisdrank met onze naam erop en lezen een eigen selectie van artikelen uit alle kranten (signatuur 2.0). Mensen willen op hun specifieke, persoonlijke behoefte worden aangesproken en persoonlijk hun stem laten horen. Daarom is de belangrijkste merkwaarde van veel organisaties tegenwoordig 'dichtbij'.

Sociaal en politiek lijkt de gedifferentieerde, bijna vloeibare afstemming juist tot versplintering te leiden. We verbinden ons niet meer herkenbaar in een zuil, maar aan een grote diversiteit aan bubbels en zwermen, op basis van specifieke, tijdelijke meningen en behoeften. Terwijl ICT verbindingen in alle soorten en lagen kan ondersteunen, lijkt de aansluiting op sociale verbanden, verenigingsleven en politieke partijen juist veel moeilijker geworden. Individualisering ('what's in it for me') is door die schijnbare versplintering de profetie die zichzelf dreigt te vervullen, terwijl we toch echt sociale wezens blijven (Paul Verhaeghe, Identiteit).

Ofwel: betere afstemming tussen vraag en aanbod leidt tot versplintering

Informatie paradox (web 1.0)

Nam door het schrift en de boekdrukkunst de hoeveelheid informatie enorm toe, op het world wide web is er geen houden meer aan. Steeds meer kennis, diensten en producten worden gedigitaliseerd en in duizelingwekkende hoeveelheden data via het web beschikbaar gesteld. Daardoor kunnen mensen steeds meer weten, beter beslissen en ook zelf maken (Do It Yourself: DIY).

Net als met het schrift en de boekdrukkunst is het de vraag hoe giftig het geschenk van internet is, en voor wie. Kennis is macht en weinig blijft nog lang geheim, maar is het vooralsnog teveel van het goede?

Decennia geleden spraken we al van information overload. Tel daarbij op de vele prikkels zoals notificaties op je smartphone, en het is logisch veel mensen stress ervaren door meer dan 35.000 keuzes per dag te moeten maken. Technologie ontwikkelt zich sneller dan gebruik van het menselijke brein evolueert. Niet alleen de hoeveelheid informatie is enorm toegenomen, de complexiteit en het belang zijn veel groter geworden en de betrouwbaarheid is kwestieus. Mensen kunnen zelf de verspreiding bepalen en verliezen daarbij vaak de bron en betrouwbaarheid uit het oog.

Ofwel: meer informatie maakt minder goed geïnformeerd

Organisatie Paradox (web 2.0)

Door eigenschappen van informatie (metadata) toe te voegen werd naast informeren ook organiseren makkelijker en zo ontstond web 2.0: het sociale web, dat behalve informatiepagina's ook mensen met elkaar verbindt (op basis van eigenschappen). Met de hoeveelheid kennis nam het aantal specialisaties, functies, afdelingen, samenwerkingsverbanden en regels toe en het systeem(denken) kraakt. Het is te complex om centraal aan te sturen. Het aantal (formele) organisaties neemt ondanks fusies verder toe en de drempel om (informele) organisaties te vormen wordt steeds lager. Voor elke specifieke, persoonlijke wens of behoefte is wel een organisatie op het grenzeloze web (halen) en er zijn talloze organisaties die veel tijd, geld en energie over hebben voor jouw gegevens (metadata), aandacht en deelname (engagement).

Meer organisaties betekent niet beter georganiseerd. We gaan van weinig organisaties met veel leden, naar veel organisaties met weinig tot heel veel leden, met veel verschillende mensen die verbonden zijn aan veel verschillende organisaties. Een beperkt aantal zuilen was veel overzichtelijker dan een grote diversiteit aan zwermen. Voor bedrijven stond de vraag klaar om met massacommunicatie te bereiken. In de netwerksamenleving en aandachteconomie moet je de vraag eerst zelf organiseren terwijl je beperkte invloed hebt op de verspreiding van je boodschap, want dat doen de mensen zelf. Tel maar eens het aantal pasjes in je portemonnee, het aantal websites waarop je je hebt geregistreerd en de e-mails die je daartoe proberen te verleiden. Bedrijven hebben de organisatiekracht van internet, databases en marketing automation al jaren omarmd en concurreren op klantgerichtheid, vechten om jouw aandacht.

Veel andere (informele) organisaties en individuele mensen die iets gedaan willen krijgen, zien door de bomen het bos niet meer, krijgen chatbots aan de lijn, worden doorverwezen of lopen vast in regeldruk. De ontwikkeling van het aantal bedrijven in Nederland is snel duidelijk. Voor de ontwikkeling van het aantal formele organisaties en hun impact ligt dat veel lastiger, leerde navraag bij Kamer van Koophandel en CBS. Die vraag was ook de aanleiding voor Leefomgeving Doe-Het-Zelf. Navraag leerde dat wel erg veel organisaties gericht op onze wijk werken: 142. Die ook allemaal vechten om jouw aandacht, om jouw engagement. Betaalde krachten die – elk vanuit hun specifieke doelstellingen – vrijwilligers werven om problemen op te lossen: of je boodschappen wilt doen voor een bejaarde drie wijken verderop, terwijl iemand van vijf wijken verderop waarschijnlijk boodschappen doet voor een bejaarde in jouw eigen wijk.

Ofwel: meer organisaties maken minder goed georganiseerd

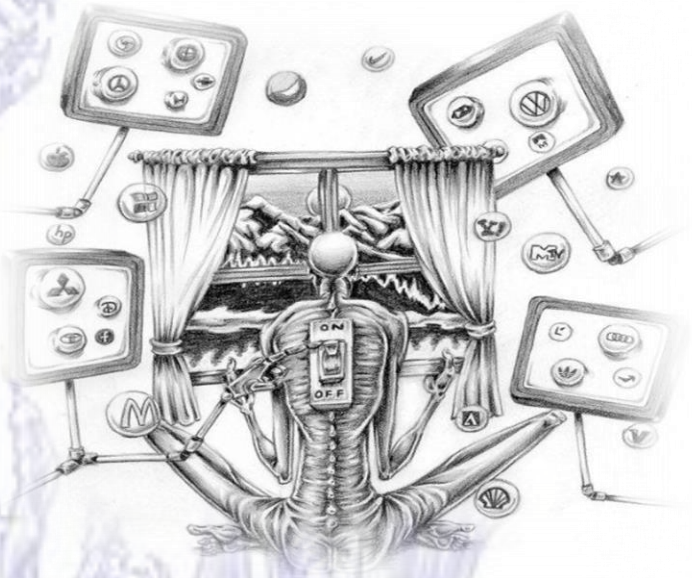

Betekenis paradox (web 3.0)

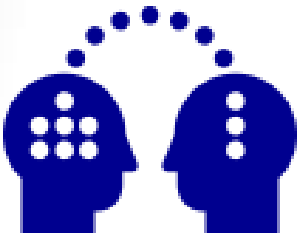

Naast de grotere sociale afstand, de schijnbare versplintering en individualisering, de enorme hoeveelheid informatie, prikkels, keuzes en organisaties, verandert wezenlijk hoe we ons leven en de samenleving betekenis geven. De paradigmawissel maakt de wereld om ons heen (context) minder coherent en voorspelbaar dan onze hersenen graag zien en verlies of verandering aan betekenis en identiteit dreigt. Ook in die betekenisgeving geven we computers een belangrijke rol. Na metadata om informatie en mensen te verbinden volgt nu de inhoudelijke beschrijving (RDF-ontologie). Door die uit verschillende bronnen aan elkaar te verbinden, 'leert' het internet (computers, big databases) betekenis: het semantisch web (3.0). Dat biedt ongekende mogelijkheden om mensen relevante informatie te bieden en mee te laten denken en doen. Dat verwachten mensen ook. Ze zijn mondiger, heet het dan.

Context

Data is nog geen informatie en in die verrijking is (gepersonaliseerde) 'context king'. Daarom hoor je politici vaak uitspraken ontkennen door erop te wijzen dat die 'uit hun context zijn gehaald'. De betekenis verandert met de context. Door producten in de context van de gebruiker te plaatsen, nemen de relevantie en koopkans toe. Wat lees je liever: een artikel over pensioen of een artikel over pensioen in jouw beroepsgroep? Die context wordt grotendeels bepaald door kennis die je als gebruiker zelf prijsgeeft (privacy) en waarmee je vervolgens logaritmisch in een judogreep wordt gehouden. Je wilt een goedkope strandvakantie, googelt en krijgt dagenlang, op totaal andere websites, allerlei content over strandvakanties en zwembroeken. Het zijn vooral grote commerciële bedrijven die deze profielen en big data 'minen' en onwaarschijnlijk veel van iedereen 'weten'. Al doen politieke partijen voor verkiezingen wel aan 'microtargeting'. Betekenis ontstaat in verbanden, tussen mensen (web 2.0) en op het semantische web

ook tussen informatiebronnen. Onder water, niet direct zichtbaar op het scherm, staat een oceaan aan beschrijvingen. Zoals je in Word eigenschappen ziet als je op ¶ klikt en in html doet als je <BOLD>**vette tekst** </BOLD> wilt. Naast alineatekens en andere opmaak (vorm) kunnen in die broncode ook omschrijvingen (inhoud, relaties) van woorden worden toegevoegd. Door die omschrijvingen uit verschillende teksten, op verschillende websites , te combineren (regels toepassen) kunnen computers nieuwe inzichten opdoen en binnen bepaalde (vooralsnog beperkte) domeinen 'betekenis leren'.

Door (semantische) metadata leert het internet informatie af te stemmen op wat het voor ons betekent, door de informatie die wij vrijgeven te leren 'begrijpen' om de juiste context van hun boodschap te bepalen. Dat levert ons relevantie op waardoor we minder overbodige informatie hoeven te verwerken en op onze individuele behoefte worden aangesproken. De vraag is hoe wij, de overheid en de markt met die mogelijkheden omgaan. Wie bepaalt die relevantie en betekenis? Wie beheert de metadata en RDF en programmeert zo betekenis? Regisseert daarmee welke informatie ons bereikt? Beïnvloedt hoe wij ons leven betekenis geven?

Informatie(technologie), of eigenlijk betekenis, is handelswaar en dé machtsfactor in de samenleving geworden, gedomineerd door de markt. Niet door de overheid, die de publieke taak burgers betrouwbaar te informeren aan de markt overlaat. Het wordt steeds duidelijker dat de digitale dominantie van de markt (mede door oneerlijke concurrentie een klein aantal tech giganten) sociale samenhang verscheurt (Facebook spijtoptant Chamath Palihapitiya) en onze democratie, integriteit en vrije wil bedreigt (Google-klokkenluiders Tristan Harris en James Williams). Follow the data.

Naast de persoonlijke relaties en gewone deugden waarin we zonder tussenkomst van bedrijven eenvoudig en concreet betekenis geven aan onze directe leef- en werkomgeving groeit zo een immens complex universum aan betekenissen waaruit

contexten kunnen worden gecreëerd. De vraag is hoe we daarin zelf ons leven betekenis geven.

Zeggenschap

Wat betekent die betekenisindustrie voor onze sociale en politieke samenhang? We geven ons leven betekenis door hoe we ons verbonden voelen met anderen en met het (grotere) geheel waar we onze bijdrage aan leveren. We geven betekenis aan onze samenleving door te werken, ons verhaal te delen en onze mening te geven, door te participeren en te stemmen: sociaal en politiek burgerschap.

Daarom willen mensen inspraak en technologische mogelijkheden zijn er te over. Toch is het veel moeilijker te organiseren dan op een oud Grieks marktplein met alle bewoners aanwezig. In theorie verschuift de macht van overheid naar het volk, kantelt de democratie van reactieve inspraak naar proactief zeggenschap. Maar hoe geef je dat vorm?

Kun je betekenis democratiseren (semantische wiki's) en toch een gedeelde, verbindende waarheid kennen?

Iedereen kan op internet over een podium beschikken en overal worden meningen en voorkeuren bevraagd. Als consument krijg je daarvoor precies het gepersonaliseerde product dat je wilt. Als sociaal en politiek burger levert die (verwachting van meer) zeggenschap veel minder op. Eens per vier jaar verkiezingen en af en toe een referendum volstaat al lang niet meer. Meer zeggenschap is politiek complex want vertrouwen dat mensen bereid zijn zich goed te informeren en in staat zijn te begrijpen waar het om gaat is er niet. En begrijpelijk: hoe komen ze aan betrouwbare en relevante informatie?

De overheid experimenteert met inspraak en participatie maar veel mensen ervaren hun bijdrage, in woord en daad, aan de samenleving als minder betekenisvol. Dat geldt zelfs in de eigen directe leefomgeving, waarvoor veel mensen zeer wel bereid zijn zich in te zetten. Er wordt veel geld geïnvesteerd om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, met weinig succes. Burgers worden door de overheid en talloze maatschappelijke instellingen gevraagd actief te participeren in het sociale domein maar zonder dat hen de ruimte wordt gegund dat politiek vorm te geven (Menno Hurenkamp). Dat voelt als de overheid met vrijwilligerswerk 'ontzorgen'. Dan doen de mensen het liever zelf, buiten het systeem en zelfs ertegen.

Ergens tussen die bottom-up zeggenschap en de top-down centrale besluitvorming gaat de betekenis verloren als een astronaut die losraakt van zijn

ruimteschip. En daarmee de verbondenheid en het vertrouwen. En eenzaamheid vult de ruimte.

Ofwel: meer zeggenschap is van minder betekenis

Leefomgeving Doe-Het-Zelf: nieuw potentieel benutten

Mensen willen zichzelf verwezenlijken door betekenis te geven aan hun leven en omgeving. De mens evolueert en verandert de wereld sneller dan ooit. Die is hybride geworden: steeds meer online en digitaal, grenzeloos maar afstandelijk en gepersonaliseerd maar minder persoonlijk. Is met steeds meer informatie en organisaties te complex geworden voor systeemdenken: het uitdijende universum aan betekenissen doet het systeem dat we hebben bedacht kraken en mensen zich boos maken of afhaken. Er is een fijnmaziger sociaal weefsel nodig.

Aanpak

Dat is het signaal dat het ontstaan van steeds meer (burger)collectieven als 'verbinders' afgeeft. Leefomgeving Doe-Het-Zelf is niet nóg een collectief of weer een website of platform dat bepaalde groepen mensen verbindt om specifieke doelen bereiken. Leefomgeving Doe-Het-Zelf is de veilige onafhankelijke infrastructuur daaronder, die niets ander doet dan voorwaarden scheppen voor zulke collectieven om te bestaan en verbonden te zijn. Door de verbinders te verbinden versnelt de kanteling c.q. omwenteling die de balans tussen bewoners, overheid en macht herstelt. Dat verkort en verzacht de noodzakelijke chaos, onvrede en kosten van transformaties.

Leefomgeving Doe-Het-Zelf is een transformatieplatform waarop mensen hun leefomgevingen zelf zo vormgeven dat ze niet

paradoxale problemen ervaren maar potentieel benutten. **Dicht bij huis** in direct menselijk contact en activiteiten, ondersteund door technologie. Daar waar ontwikkelingen mensen raakt: **glocalisering** van besluitvorming. Dat directe menselijke contact ondersteunt een sociaal intranet met **verbindingslijnen** vanuit vertrouwen in **ambities** en potentie van mensen (**ambassadeurs** en **autoriteiten**) in plaats van scheidslijnen vanuit beheersing van problemen of verkoop van producten. Aan de bewoners wat ze daarmee willen doen (ambities). Die verbindingslijnen lopen dwars door alle leefomgevingen heen en vormen een **open ecosysteem** waaraan bewoners zelf betekenis geven. Een weefsel voor, door **en van** bewoners zelf waarop een cultuur ontstaat die de optelsom van de verschillen (culturele achtergrond, politieke kleur, leeftijd) is en waarin we ons open verhouden tot elkaar, organisaties en overheid en geen mensen eenzaam afhaken. Om dat te kunnen laten ontstaan is een **stichting** opgericht die de onafhankelijkheid bewaakt en **voorwaarden** schept om de **droom** van Leefomgeving Doe-Het Zelf uit te laten komen.

Dicht bij huis

Transformatie komt van binnenuit, transformatie van sociale samenhang vanuit bewoners. Door anders naar hun omgeving, informatie en verbindingen te kijken. Te beginnen dicht bij huis, waar het grotere geheel waar je aan bijdraagt, voelbaar is. Waar een andere verkeersdrempel de wereld verschil maakt, waar je op een jeu de boules-baan veel meer buren zou leren kennen en waar je tijdens een BBQ wellicht een nieuwe opdrachtgever tegen het lijf loopt. Hoe denken je buren eigenlijk over de doorontwikkeling van het park waaraan je woont? Kun je daar samen wellicht invloed op uitoefenen? De techniek vergemakkelijkt dat samenspel door de benodigde informatie en verbindingen overzichtelijk en toegankelijk te maken, zonder tussenkomst van overheid of markt. Leefomgeving Doe-Het-Zelf maakt het makkelijker de verbeelding te laten spreken en dromen te realiseren. Daarin schuilt de betekenis, meer dan in het resultaat.

Glocalisering

Bewoners kunnen veel meer dan ze voor mogelijk houden, al blijft veel besluitvorming te hoog gegrepen. Er blijven regels die voor de hele stad gelden en er zullen besluiten in Den Haag en Brussel blijven worden genomen. Waar nu ruimte is voor inspraak, in de eigen directe leefomgeving is ook ruimte voor zeggenschap. De kunst is besluitvorming te glocaliseren, te bepalen welke besluitvorming lokaal kan plaatsvinden, welke stedelijk, regionaal, nationaal en over de grenzen. Naarmate Leefomgevingen DHZ in verbondenheid groeien, kan hun impact ook groeien.

Leefomgevingen DHZ zijn geen tegenmacht en geen haarlemmerolie om je zin te krijgen. Wel helpen ze overheid en maatschappelijke instantie die hen vertegenwoordigen in een andere rol. Ze kunnen er dan baat hebben bij hebben, net als marktpartijen die nu kosten noch moeite sparen om vraag naar hun product te organiseren. Het ophalen van wijkambities en organiseren van participatie wordt in samenwerking met Leefomgevingen DHZ eenvoudig en goedkoop. Zeker als loketten, met specialisten in die nieuwe rol, worden ingericht voor Leefomgevingen DHZ die proactief hun ambities kenbaar maken.

Als die ambities niet blijken te kunnen worden gerealiseerd is het toch geprobeerd. Is het ‘eigen’ gedeelde smart, niet voorspelde teleurstelling. Dat heeft toch betekenis. Als daardoor meer regie over de leefomgeving ontstaat en meer vertrouwen in elkaar, staan mensen ook steviger in de samenleving als geheel. En zal ruimte ontstaan voor politiek burgerschap in kantelende vormen van representatieve en participatieve democratie.

Verbindingslijnen

Stichting Leefomgeving Doe-Het-Zelf vergemakkelijkt het samenspel van buren door een drietal verbindingslijnen: Ambities, Ambassadeurs en Autoriteiten. Het platform dat de vorming en verbinding van Leefomgevingen DHZ ondersteunt biedt louter functionaliteiten, de inhoud is van de bewoners zelf. Naast de diverse functionaliteiten, zoals bekend van vele sociale platformen, verbinden taxonomieën bewoners op een drietal eigenschappen:

Ambities

Mensen kunnen hun ambities kiezen uit een set ambities die de stichting beheert. Die set ambities (taxonomie) te beheren, geeft richting aan die ambities zodat het blijft gaan om positieve wensen en niet om problemen. Aanvragen om ambities toe te voegen aan de set worden beoordeeld op hun bijdrage aan de cultuur die Leefomgeving Doe-Het-Zelf mogelijk maakt (zie uitkomst). De techniek zal mensen niet verbinden op 'protest' of 'verslaving', wel op 'straatbarbecue' en bijvoorbeeld 'verkeersveiligheid'.

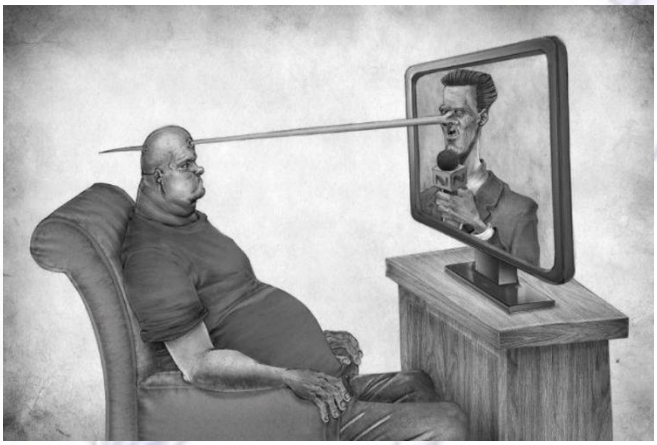

Ambassadeurs en Autoriteiten

Een belangrijk symptoom van de machtsverschuiving is de kanteling van autoriteit naar reputatie. Traditionele autoriteiten zoals leraar, journalist, politicus, bankier, bestuurder en priester zijn niet langer vanzelfsprekend. Dat mensen van bovenaf zijn aangesteld weegt minder zwaar dan de mening die mensen van onderaf delen. De betekenis van autoriteit staat ver van de mensen die er afhankelijk van zijn. Met persvoorlichters, reputatiemanagers en communicatieadviseurs pogen 'machthebbers' het beeld dat mensen van hen hebben te sturen, maar dat valt door de informatie en zeggenschap paradox niet mee. Voor veel mensen blijft de behoefte aan (ver)bindend leiderschap en Leefomgeving Doe-Het-Zelf vergemakkelijkt mensen zelf hun autoriteiten aan te wijzen. Paul Verhaeghe noemt dat horizontale autoriteit, wij Ambassadeur en Autoriteit Doe-Het-Zelf.

Bewoners kunnen in de Leefomgevingen DHZ waar ze onderdeel van uit maken, buren aanwijzen die de buurt het beste kennen en kunnen vertegenwoordigen: ambassadeurs van die leefomgevingen. Die ambassadeurs kan bijvoorbeeld worden gevraagd deel te nemen aan een inspraakavond of om de meest geschikte buurtbewoner aan te wijzen voor een interview over de straat, of de geschiedenis.

Ook kunnen bewoners in hun Leefomgevingen DHZ buren aanwijzen die het meest verstand hebben van inhoudelijke thema's. Als dan expertise nodig is om bijvoorbeeld een jeu de boules-baan DHZ aan te leggen, is snel een autoriteit 'bouw' gevonden, of wellicht zelfs een autoriteit 'jeu de boules'. Niet 'aangeprezen' door Google, maar dicht bij huis.

Ondersteund door die drie taxonomieën kunnen snel en eenvoudig de juiste Leefomgevingen DHZ worden geformeerd om ambities te realiseren. Vanuit die verbindingen zullen ook problemen worden opgelost. Zullen meer mensen het gevoel hebben hun leefsituatie te kunnen verbeteren en minder mensen eenzaam zijn.

Open ecosysteem

Diezelfde verbindingslijnen verbinden alle Leefomgevingen DHZ, waardoor ambities, ambassadeurs en autoriteiten snel gevonden zijn, ook buiten de eigen leefomgeving. Waardoor ook speciale Leefomgevingen DHZ van ambities, autoriteiten en ambassadeurs kunnen worden gevormd. Door vergelijkbare ambities uit andere Leefomgevingen DHZ te raadplegen, hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden en kunnen handige documenten worden gedeeld. Ambassadeurs kunnen zich verenigen om bijvoorbeeld een stadsdeel te vertegenwoordigen en autoriteiten kunnen elkaar opzoeken om aan intervisie te doen.

Leefomgeving Doe-Het-Zelf als geheel benut zo het potentieel van bewoners in hun leefomgeving en geeft de vele collectieven die (zijn) ontstaan de kracht van verbinding en de macht van het getal. Zo benutten bewoners de kracht van informatie en organisatie en verstevigen hun positie ten opzichte van overheid en markt. Er is geen Facebook, Google of dure, arbeidsintensieve software nodig voor Leefomgevingen DHZ. De drempel om te starten is veel lager, net als de kosten voor communicatie.

Leefomgeving Doe-Het-Zelf is er exclusief voor individuele bewoners. Voor overheidsinstellingen, marktpartijen, commerciële activiteiten en advertenties is geen plaats. Wel kan Leefomgeving Doe-Het-Zelf van grote betekenis zijn doordat de doelgroepen van die organisaties daar eenvoudig bereikbaar zijn. Idealiter kan de wildgroei aan organisaties worden gestuit en kunnen veel maatschappelijke middenvelders, wijkbureaus en buurtteams én middelen vrijmaken én betere resultaten behalen.

Alle collectieven en initiatieven die nu een beroep doen op fondsen en subsidies kunnen met minder budget toe of meer activiteiten ondernemen. Met gebruikmaking van Leefomgeving Doe-Het-Zelf zou elk (initiatieven)fonds veel meer initiatieven kunnen honoreren.

Stichting

Leefomgeving Doe-Het-Zelf is de onafhankelijke stichting die het weefsel ontwikkelt waarop mensen zelf hun Leefomgevingen DHZ kunnen borduren. De stichting ontwikkelt en beheert daartoe een sociaal intranet en beheert de veiligheid en onafhankelijkheid daarvan. Er zit geen De software is Nederlands en open source en wordt gehost op Nederlandse servers op Nederlandse bodem, volledig afgeschermd van Google- en Facebook logaritmes.

Stichting bestuurders werken onbezoldigd en de stichting beperkt zich zoveel mogelijk tot de vorm (infrastructuur, functionaliteiten) om de gebruikers zelf (decentraal) eigenaar te laten zijn van de inhoud (het gebruik, de data). Wel geldt een minimaal aantal 'verkeersregels':

- gebruikers zijn individuele bewoners waarvan de unieke identiteit en het adres bekend en veilig zijn bij de stichting (op termijn streven we naar DigID authenticatie c.q. blockchain-technologie om de weg te openen naar formele democratische processen).
- gebruikers zijn niet organisaties, noch commercieel noch maatschappelijk. Adverteren (commercieel) kan niet en informeren van doelgroepen op leefomgeving DHZ gebeurt onder regie van bewoners (en hun groepen) zelf.
- gebruikers gedragen zich op openbaar toegankelijke (extranet- en, internetpagina's) volgens bepaalde omgangsvormen, wet- en regelgeving. In besloten groepen is de beheerder verantwoordelijk.

Voorwaarden

Leefomgevingen DHZ zullen alleen ontstaan als bewoners zich veilig voelen, eigenaar zijn en niet afhankelijk van marktpartijen of overheid. Het transformatie-platform moet de volgende 5 voorwaarden scheppen, willen Leefomgevingen DHZ hun gewenste uitkomsten kunnen hebben:

1. bottom-up zeggenschap (vloeibaar, glocal)
2. in een decentraal netwerk; voor, door en van alle bewoners (eigenaar)
3. proactief gericht op gewenste uitkomst (flow)
4. door van binnenuit potentieel te benutten (gevoel)
5. in dialoog en open verbondenheid (verbinders verbinden)

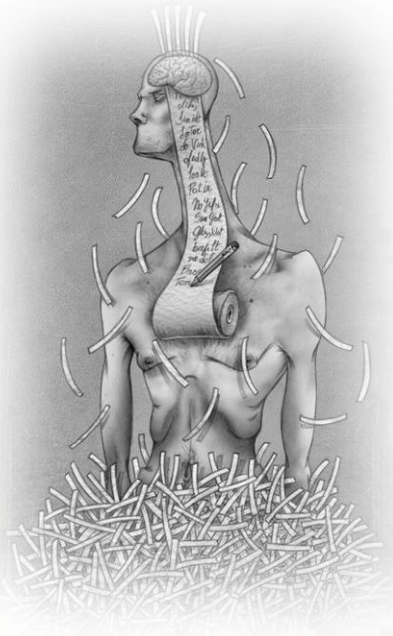

Droom

Leefomgevingen DHZ ontstaan doordat bewoners zich een voorstelling maken van een mooiere wijk, van gezamenlijke activiteiten en onmogelijk gedachte uitkomsten. Stichting Leefomgeving Doe-Het-Zelf heeft met het transformatieplatform geen ambities anders dan voorwaarden scheppen en ruimte creëren voor de transformatie van de sociale samenhang. Van binnenuit, door bewoners zelf:

1. echt menselijk contact maken (dichtbij, tijd)
2. samenhang ervaren in een grote diversiteit aan verbindingen (vloeibaar)
3. informatie betrouwbaar kunnen duiden en delen
4. netwerkjes kunnen vormen en verbinden
5. betekenisvolle bijdrage kunnen leveren en ervaren

illustraties: Al Margen